הִלְכוֹת יוֹם טוֹב סִימָן תקכו

(יא) שָׂכָר: ו נ מֻתָּר לְלַוּוֹת הַמֵּת בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן (לג) תּוֹךְ הַתְּחוּם, וּבְיוֹם טוֹב שֵׁנִי אֲפִלּוּ (לד) חוּץ לַתְּחוּם, (יב) (לה) * וְחוֹזְרִין לִמְקוֹמָם בּוֹ בַּיּוֹם. (לו) ס וְכֵן מֻתָּר לְהַחֲזִיר כְּלֵי הַקְּבוּרָה שֶׁהוֹלִיכוֹ עִמָּהֶם חוּץ לַתְּחוּם: ז ע הַמְלַוִּים אֶת הַמֵּת (לז) אֲסוּרִים (יג) לִרְכֹּב עַל בְּהֵמָה אֲפִלּוּ בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי, (לח) וַאֲפִלּוּ הָאֲבֵלִים.

נ טוּר בְּשֵׁם בַּהַ״ג (הלכות אבל) וּשְׁאָרֵי פּוֹסְקִים. ס הָרַמְבַּ״ן בִּתְשׁוּבָה. ע רַמְבַּ״ן בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאָדָם (שם, ענין ההוצאה).

בְּאֵר הֵיטֵב

אֲפִלּוּ לְכַרְמְלִית, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יא): ה (יא) שָׂכָר. וּבְיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה (שם סי׳ יד) אוֹסֵר לִטֹּל שָׂכָר, וְאִם אֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת בְּחִנָּם מַטְעִין לֵיהּ כְּמוֹ בַּחֲלִיצָה, וְעַיֵּן סוֹף סִימָן תקפ״ה (ס״ה) דְּיֵשׁ אוֹמְרִים דִּלְצֹרֶךְ מִצְוָה מֻתָּר לִטֹּל שְׂכַר שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב. מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יב): ו (יב) וְחוֹזְרִין. אֲפִלּוּ יָצְאוּ חוּץ לְאַרְבַּעַת אֲלָפִים אַמָּה מֻתָּרִים לַחֲזֹר שֶׁלֹּא תְּהֵא מַכְשִׁילָם לָעָתִיד לָבֹא. הַשִּׁלְטֵי גִּבּוֹרִים (ג. אות ב), וְיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה (שם סי׳ יב), מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יג). וְעִיר הָעֲשׂוּיָה כְּקֶשֶׁת בְּעִנְיָן שֶׁמּוֹדְדִין מִן הַקֶּשֶׁת, אֲסוּרִים לֵילֵךְ דֶּרֶךְ הַיָּתֵר דְּהָא יְכוֹלִים לֵילֵךְ דֶּרֶךְ הַקֶּשֶׁת. רַדְבַּ״ז (ח״ד סי׳ קז), כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (סי׳ שצח הגב״י), מָגֵן אַבְרָהָם (שם): ז (יג) לִרְכֹּב. וְהוּא הַדִּין דְּאָסוּר

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

יֵשׁ לִקְרוֹבֵי הַמֵּת לִתֵּן לוֹ, דְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי לְגַבֵּי מֵת כְּחֹל שַׁוְיוּהוּ: ו (לג) תּוֹךְ הַתְּחוּם. רְצוֹנוֹ לוֹמַר (מג) עַד אַלְפַּיִם אַמָּה וְלֹא יוֹתֵר. אַף עַל גַּב דְּעַד שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת לְכֻלֵּי עָלְמָא אֵינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, (מג) לֹא הִתִּירוּ מִשּׁוּם לְוָיָה גְּרֵידָא: (לד) חוּץ לַתְּחוּם. אֲפִלּוּ (מד) חוּץ לִתְחוּם שָׁלֹשׁ פַּרְסָאוֹת. וְאַף עַל גַּב שֶׁאֵין בָּהֶם צֹרֶךְ לַמֵּת אֶלָּא מְלַוִּין אוֹתוֹ מִפְּנֵי הַכָּבוֹד בִּלְבַד, אֲפִלּוּ הָכִי שָׁרִי דִּכְחֹל שַׁוְיוּהּ רַבָּנָן [אַחֲרוֹנִים]: (לה) וְחוֹזְרִין לִמְקוֹמָם בּוֹ בַּיּוֹם. וַאֲפִלּוּ יָצְאוּ חוּץ לְכַמָּה מִילִין (מה) מֻתָּרִין גַּם כֵּן לַחֲזֹר לְבֵיתָם, שֶׁאִם יַאַסְרוּ אוֹתָם יִהְיוּ נִכְשָׁלִים לָעָתִיד לָבוֹא שֶׁלֹּא יִרְצוּ לֵילֵךְ וּלְהִתְעַסֵּק בְּצָרְכֵי הַמֵּת וּבְהַלְוָיָתוֹ. וּמִסְתַּבְּרָא דְּכָל זֶה אִם אֵין שָׁם בִּמְקוֹם הַקְּבָרוֹת מוֹשַׁב יְהוּדִים בְּתוֹךְ הַתְּחוּם, הָא אִם יֵשׁ שָׁם וְשֶׁיְּכוֹלִים שָׁם לֶאֱכֹל (מו) וְלֵישֵׁב לֹא נַתִּיר לָהֶם לַחֲזֹר, דְּבִשְׁבִיל זֶה שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לַחֲזֹר לֶאֱכֹל וְלָשׁוּב לְבֵיתָם פַּעַם אֶחָד לֹא יִמָּנְעוּ לְלַוּוֹת הַמֵּת, וְעַיֵּן בֵּאוּר הֲלָכָה (ד״ה וחוזרין). וְנִתְבָּאֵר בְּהַפּוֹסְקִים דְּמִכָּל מָקוֹם אִם יָכוֹל לְקַצֵּר דַּרְכּוֹ לֹא נַתִּיר לוֹ לַחֲזֹר בְּדֶרֶךְ אֲרֻכָּה [עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יג) וּבְמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל]: (לו) וְכֵן מֻתָּר לְהַחֲזִיר כְּלֵי הַקְּבוּרָה. וּמֻקְצֶה אֵינָם (מז) דַּהֲרֵי כֵּלִים שֶׁמְּלַאכְתָּם לְהֶתֵּר הֵם דְּשֶׁמָּא יִצְטָרֵךְ לָהֶם לְמֵת אַחֵר בּוֹ בַּיּוֹם, וְאִם כֵּן מֻתָּר לְטַלְטְלָם אֲפִלּוּ לֹא יִצְטָרֵךְ לָהֶם רַק לְשָׁמְרָם שֶׁלֹּא יִגָּנְבוּ וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ש״ח סָעִיף ד׳, וְכֵיוָן שֶׁכְּבָר מְטַלְטְלָם, אֲפִלּוּ יִמְצָא סָמוּךְ לְחוֹמַת הָעִיר מָקוֹם שָׁמוּר לְהַנִּיחָם גַּם כֵּן אֵינוֹ צָרִיךְ אֶלָּא מֻתָּר לִשָּׂאֵם עַד בֵּיתוֹ וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ש״ח סָעִיף ג׳: ז (לז) אֲסוּרִים לִרְכֹּב וְכוּ׳. וְהוּא הַדִּין לֵילֵךְ בִּסְפִינָה, וַאֲפִלּוּ (מח) בְּתוֹךְ הַתְּחוּם נַמִּי אָסוּר. וְאַף עַל גַּב דְּמַתִּירִין לְלַוּוֹת חוּץ לַתְּחוּם, שָׁאנֵי רְכִיבָה דְּאִיכָּא חֲשַׁשׁ חֲתִיכַת זְמוֹרָה שֶׁהִיא מְלָאכָה דְּאוֹרַיְתָא, וְלֹא נִתַּר בִּשְׁבִיל לְוָיָה (מט) שֶׁאֵינָהּ מֵעִקְּרֵי צָרְכֵי הַקְּבוּרָה. (נ) וְעוֹד דְּבִרְכִיבָה אִיכָּא זִילוּתָא דְּיוֹם טוֹב טְפֵי מֵהֲלִיכָה בְּרַגְלָיו: (לח) וַאֲפִלּוּ הָאֲבֵלִים. וּמַשְׁמַע (נא) דַּאֲפִלּוּ אִי אֶפְשָׁר בַּמָּקוֹם

בֵּאוּר הֲלָכָה

ו * וְחוֹזְרִין לִמְקוֹמָם בּוֹ בַּיּוֹם. עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק לה) לְעִנְיָן אִם יֵשׁ שָׁם מוֹשַׁב יְהוּדִים. וְסִמּוּכִים לִדְבָרֵינוּ מִדִּבְרֵי הָרַדְבַּ״ז חֵלֶק ד׳ סִימָן ק״ז שֶׁכָּתַב בְּבֵאוּר דִּבְרֵי הַכָּלְבּוֹ (סי׳ נח) דַּף מ״ו שֶׁהִתִּירוּ חַכְמֵי בַּדְרָשׁ בְּמֵת שֶׁהָיָה בְּעִיר אַקְדִּ״י לְלַוּוֹתוֹ עַד בַּדְרָשׁ שְׁנַיִם מִן הַקְּרוֹבִים וְלִרְכֹּב בַּדֶּרֶךְ אַךְ לֹא שָׁבוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם לִמְקוֹמָם אַךְ נִשְׁאֲרוּ בָּעִיר בַּדְרָשׁ הַיּוֹם הַהוּא עַד כָּאן, וְכָתַב עַל זֶה הָרַדְבַּ״ז דִּלְהָכִי לֹא הִתִּירוּ לָהֶם לַחֲזֹר כֵּיוָן שֶׁהָיוּ בְּמָקוֹם מְיֻשָּׁב וְיוֹתֵר טוֹב מִמְּקוֹמָם מַה צֹּרֶךְ שֶׁיַּחְזְרוּ, וְלֵיכָּא הָכָא טַעֲמָא שֶׁלֹּא תְּהֵא מַכְשִׁילָן לָעָתִיד לָבֹא, אֲבָל בְּנִדּוֹן דִּידָן שֶׁהַבֵּית הַקְּבָרוֹת הוּא בְּמָקוֹם שָׁמֵם וּמִדְבָּר וַאֲפִלּוּ אִילָן אֵין שָׁם לְהִסָּתֵר מִן הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵין שָׁם לֹא מַאֲכָל וּמִשְׁתֶּה וַדַּאי דְּאִיכָּא טַעֲמָא שֶׁלֹּא תְּהֵא מַכְשִׁילָן. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְדַע עוֹד דְּיֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק בִּמְקוֹמוֹת שֶׁהַבֵּית הַקְּבָרוֹת הוּא רָחוֹק מְאֹד עַד שֶׁאֵין שׁוּם אָדָם מְלַוֶּה עַד בֵּית הַקְּבָרוֹת בְּשׁוּם פַּעַם רַק יֵשׁ אֲנָשִׁים מֵחֶבְרָה קַדִּישָׁא שֶׁקְּבוּעִים תָּדִיר לָשֵׂאת הַמֵּת שָׁם וּבָאִים עַל שְׂכָרָם, אִם הִתִּירוּ בְּדִידְהוּ לַחֲזֹר וְאִי שַׁיָּךְ בְּהוּ טַעֲמָא כְּדֵי שֶׁלֹּא תַּכְשִׁילֵם שֶׁהֲרֵי הֵם שְׂכוּרִים וְהוֹלְכִים בִּשְׁבִיל שְׂכָרָם, וְאִם בִּשְׁבִיל שֶׁיִּצְטָרְכוּ הָאֲבֵלִים לְשַׁלֵּם בְּיוֹתֵר בַּעֲבוּר זֶה צָרִיךְ עִיּוּן אִם מַתִּירִים לְהוּ בִּשְׁבִיל זֶה לַחֲזֹר כַּמָּה מִילִין. מִיהוּ אַרְבַּעַת אֲלָפִים אַמָּה בְּוַדַּאי יְכוֹלִין לַחֲזֹר שֶׁהֲרֵי עַל כָּל פָּנִים לֹא גָּרַע מִכָּל הַיּוֹצְאִין בִּרְשׁוּת שֶׁיֵּשׁ לָהֶם אַרְבַּעַת אֲלָפִים בְּהַבְלָעָה וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן ת״ז (ס״א), אֲבָל בְּיוֹתֵר מֵאַרְבַּעַת אֲלָפִים שֶׁמַּתִּירִין אָנוּ רַק בִּשְׁבִיל טַעֲמָא שֶׁלֹּא תְּהֵא מַכְשִׁילָן, צָרִיךְ עִיּוּן אִם שַׁיָּךְ בָּזֶה. וְעוֹד מִסְתַּפְּקָנָא אִם גַּבֵּי הָאֲבֵלִים נַמִּי אָמְרִינַן דְּחוֹזְרִין לִמְקוֹמָם, דְּלִכְאוֹרָה בְּדִידְהוּ לֹא שַׁיָּךְ דְּמִמְּנַע דְּוַדַּאי לֹא יִמָּנְעוּ לְלַוּוֹת אֲבִיהֶם בִּשְׁבִיל זֶה וְלֹא שַׁיָּךְ אֶלָּא בַּאֲנָשִׁים דְּעָלְמָא. וְאֶפְשָׁר דְּזֶהוּ טַעֲמָא דְּעוֹבְדָא דְּמַיְיתֵי בְּכָלְבּוֹ הַנַּ״ל שֶׁלֹּא הִתִּירוּ לָהֶם לַחֲזֹר מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ קְרוֹבִים לַמֵּת וְלֹא מִמַּנְעוּ מִלְּלַוּוֹת, וּמִסְתִּימַת הַפּוֹסְקִים מַשְׁמַע שֶׁאֵין לְחַלֵּק בָּזֶה, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ו (מג) כֵּן מַשְׁמַע בְּהַפּוֹסְקִים וְכֵן כָּתַב בְּעוֹלַת שַׁבָּת (סק״ה, עיי״ש): (מג) כֵּן צָרִיךְ לְהַסְבִּיר לְשִׁיטַת הַמְחַבֵּר שֶׁמַּתִּיר כֹּל שֶׁהוּא מִדְּרַבָּנָן עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל אֲפִלּוּ בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן וּבָזֶה אָסַר. וּבְתַשְׁבֵּ״ץ חֵלֶק א׳ סִימָן כ״ב בְּסוֹף הַתְּשׁוּבָה מָצָאתִי דְּדַעְתּוֹ בֶּאֱמֶת דְּאַף בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן יֵשׁ לְהַתִּיר הֲלִיכָה מִחוּץ לַתְּחוּם לְצָרְכֵי הַמֵּת לְמַאן דְּמַתִּיר טִלְטוּל וְהוֹצָאָה עַיֵּן שָׁם [וְחִסּוּר לָשׁוֹן יֵשׁ שָׁם אֲבָל הַכַּוָּנָה כְּמוֹ שֶׁהֶעְתַּקְנוּ] וִיחִידָאָה הוּא בָּזֶה. וּמָצָאתִי בֶּאֱמֶת בְּסֵפֶר שֻׁלְחַן שְׁלֹמֹה (ס״ו) דִּבְנֵי הַחֶבְרָה אוֹתָן שֶׁנּוֹשְׁאִין אֶת הָאָרוֹן מֻתָּרִים לֵילֵךְ אֲפִלּוּ בְּיוֹם רִאשׁוֹן חוּץ לְאַלְפַּיִם, וְעַל כָּרְחֲךָ דִּמְפָרֵשׁ דְּדַוְקָא לְוָיָה גְּרֵידָא קָא אָיְירִינַן כָּאן דְּאֵינוֹ אֶלָּא כָּבוֹד בְּעָלְמָא, וּמִלְּתָא דְּמִסְתַּבֵּר הוּא לִכְאוֹרָה, בִּפְרָט כִּי בִּזָּיוֹן הוּא לַמֵּת לִמְסֹר אוֹתוֹ עַל יְדֵי עַכּוּ״ם בִּלְחוּדַיְיהוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ לְעֵיל בְּשַׁעַר הַצִּיּוּן (סק״ד) בְּשֵׁם תַּשְׁבֵּ״ץ. אִיבְרָא דְּמִלְּשׁוֹן הָעוֹלַת שַׁבָּת (סק״ז) שֶׁכָּתַב עַל הָא דְּמֻתָּר לְלַוּוֹת בְּתוֹךְ הַתְּחוּם דְּהָרְבוּתָא הוּא דְּעַל פִּי רֹב דֶּרֶךְ הַמְּלַוִּים שֶׁמִּתְחַלְּפִים עַצְמָם בִּנְשִׁיאַת הַמִּטָּה אֲפִלּוּ הָכִי מֻתָּר מִשּׁוּם כְּבוֹד הַמֵּת, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וּמַשְׁמַע מִזֶּה דְּחוּץ לַתְּחוּם אָסוּר אַף לָשֵׂאת הַמֵּת, וְצָרִיךְ עִיּוּן לְדִינָא וּבִפְרָט דִּכְבָר הֵבֵאנוּ בְּסָעִיף א׳ (משנ״ב ס״ק יב) לַחֲלֹק עַל עִקַּר קֻלַּת הַמְחַבֵּר עַיֵּן שָׁם, וְגַם לְבַעַל שֻׁלְחַן שְׁלֹמֹה שֶׁמַּתִּיר צָרִיךְ עִיּוּן אִם מֻתָּר לַחֲזֹר לִמְקוֹמָם: (מד) מְאִירִי (שם ד״ה ביו״ט שני) וְרִיבַ״ש וְעוֹלַת שַׁבָּת (סק״ה, עיי״ש). וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים דְּדַוְקָא לִכְבוֹדוֹ שֶׁל מֵת הָא לִכְבוֹד אֲבֵלִים אָסוּר, וְהוּא מִדִּבְרֵי הָרִיבַ״ש בְּסִימָן תפ״ז אֶלָּא שֶׁכָּתַב שָׁם דְּלֹא כְּבוֹד הַחַיִּים לְבַד הוּא אֶלָּא גַּם כֵּן כְּבוֹד הַמֵּת הוּא עַל יְדֵי לְוָיָה וְשָׁרִי עַיֵּן שָׁם. וּלְפִי זֶה לְחִנָּם הֶעְתִּיקוּ זֶה שֶׁהֲרֵי כִּמְעַט אִי אֶפְשָׁר הוּא, אֶמְנָם בְּעוֹלַת שַׁבָּת מָצָאתִי שֶׁכְּתָבָן בְּשֵׁם הָרַדְבַּ״ז חֵלֶק ד׳ סִימָן ק״ז, וְשָׁם מַיְירֵי שֶׁהַמֵּת הָיָה מֻנָּח בְּבֵית הַקְּבָרוֹת וְהִמְתִּינוּ בִּקְבוּרָתוֹ עַד שֶׁיָּבֹא אָבִיו לְשָׁם וְהָלְכוּ עִמּוֹ עוֹד אֲנָשִׁים, וְכָתַב הָרַדְבַּ״ז דְּלֹא הָיוּ רַשָּׁאִים שֶׁהֲרֵי מְלַוִּים רַק אֶת אָבִיו עַיֵּן שָׁם: (מה) רַבֵּנוּ יְרוֹחָם בְּנָתִיב כ״ח (ח״א) בְּשֵׁם הָרַמְבַּ״ן וְרַדְבַּ״ז חֵלֶק ד׳ סִימָן ק״ז וּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יג) וּמֵאֲמַר מָרְדְּכַי (סק״ז) וְהַגְּרַ״ז (סט״ו) [וּבְהָרֵב הַמַּגִּיד לְפָנֵינוּ (פ״א הכ״ב) הַגִּרְסָא מְשֻׁבֶּשֶׁת כְּמוֹ שֶׁהֵעִיר בְּמֵאֲמַר מָרְדְּכַי] וְכֵן הָרַדְבַּ״ז מֵבִיא דִּבְרֵי הָרֵב הַמַּגִּיד לְסִיעַתָּא לִדְבָרָיו עַיֵּן שָׁם: (מו) שֶׁהֲרֵי בֶּאֱמֶת הָתֵּר זֶה שֶׁל כַּמָּה מִילִין מְסַפְּקָא לֵיהּ לְהָרַמְבַּ״ן בְּתוֹרַת הָאָדָם (שער הסוף, ענין ההוצאה) אֶלָּא דִּלְבַסּוֹף נָטָה לְהָקֵל וּכְמוֹ שֶׁהֵעִיד גַּם כֵּן בִּשְׁמוֹ רַבֵּנוּ יְרוֹחָם הַנַּ״ל וְעַל כָּל פָּנִים צָרִיךְ סִבָּה נְכוֹנָה. מִיהוּ עַד אַרְבַּעַת אֲלָפִים אֶפְשָׁר דְּמֻתָּר בְּכָל גַּוְנֵי שֶׁהֲרֵי עַל כָּל פָּנִים הוּא יוֹצֵא בִּרְשׁוּת: (מז) עַיֵּן בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל (ס״ק יד) שֶׁדַּעְתּוֹ דְּאִם בִּמְקוֹם הַקְּבָרוֹת אוֹ בִּתְחוּמָהּ יֵשׁ מָקוֹם הַמִּשְׁתַּמֵּר אָסוּר לוֹ לְטַלְטֵל, וּמִבֵּאוּר הַגְּרָ״א וּמֵחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר מַשְׁמַע דְּשָׁרִי בְּכָל גַּוְנָא, וַאֲפִלּוּ לְדִידֵיהּ אִם יוֹדְעִים בְּוַדַּאי שֶׁיֵּשׁ עוֹד מֵת וְשֶׁמִּצְטָרֵךְ לָהֶם כֵּלִים אֵלּוּ בְּוַדַּאי מֻתָּר: ז (מח) הַגְּרַ״ז (סט״ז) וְכֵן מוּכָח מִשְּׁאָר מְפָרְשִׁים: (מט) עוֹלַת שַׁבָּת (סק״ח), וּמִכָּל מָקוֹם לֹא בְּרִירָא כֻּלֵּי הַאי שֶׁהֲרֵי הַמְחַבֵּר מַחְמִיר בַּהֲלִיכָה חוּץ לַתְּחוּם בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן אַף עַל גַּב שֶׁמַּקֵּל בִּשְׁאָרֵי אִסּוּרֵי דְּרַבָּנָן: (נ) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טו) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יח) וְהַגְּרַ״ז (שם). וּבִנְהַר שָׁלוֹם (סק״ה) וּבְחֶמֶד מֹשֶׁה (סק״ד) תֵּרְצוּ גַּם כֵּן דִּבְרֵי הַמְחַבֵּר, וּכְלַל דִּבְרֵיהֶם דְּכָל מֵה שֶׁהִתִּירוּ הוּא לִכְבוֹד הַמֵּת אֲבָל הָכָא אֵין הָרְכִיבָה כָּבוֹד וְאַדְּרַבָּא לֵילֵךְ בָּרַגְלַיִם אֶפְשָׁר דְּאִיכָּא כָּבוֹד טְפֵי, אֶלָּא דְּצַעֲרָא הוּא לַחַיִּים וּבִשְׁבִיל צַעֲרָא דְּחַיִּים לֹא נַתִּיר שְׁבוּת עַיֵּן שָׁם. וְגַם תֵּרוּץ זֶה אֵינוֹ מְרֻוָּח, שֶׁהֲרֵי עַל כָּל פָּנִים אִי אֶפְשָׁר לָהֶם לְלַוּוֹת בִּשְׁבִיל זֶה. וּבְבֵית מֵאִיר תָּמַהּ גַּם כֵּן עַל הַמְחַבֵּר וְנִדְחַק מְאֹד. וּבֶאֱמֶת לְיַשֵּׁב דַּעַת הַמְחַבֵּר בִּיסוֹדוֹת חֲזָקִים אִי אֶפְשָׁר בָּזֶה שֶׁהֲרֵי עַל כָּל פָּנִים אִיכָּא טוּבָא מִקַּדְמָאֵי שֶׁבֶּאֱמֶת מַתִּירִין לִרְכֹּב וּלְלַוּוֹת וּכְמוֹ שֶׁמֵּבִיא הָרַמְבַּ״ן בְּעַצְמוֹ (שם) וְכֵן הוּבָא בַּכָּל בּוֹ (סי׳ נח) בְּשֵׁם חַכְמֵי נַרְבוֹנָא וְכֵן בַּמְּאִירִי (שם) אֶלָּא שֶׁלְּהָרַמְבַּ״ן לֹא נִיחָא לֵיהּ לְהַתִּיר רְכִיבָה, וְהָרִאשׁוֹנִים (שבת קלט: תוד״ה יו״ט, עיי״ש) מְבִיאִים שֶׁרַבֵּנוּ תָּם כָּעַס מְאֹד עַל הָרוֹכְבִים וְאַחֲרֵיהֶם נִמְשַׁךְ הַמְחַבֵּר. וְהַמְּחֻוָּר בְּכָל הַסְּבָרוֹת הוּא סְבָרַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם וְהָאֵלִיָּה רַבָּה וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים, וְזֵכֶר לַדָּבָר יֵשׁ שֶׁהֲרֵי בִּשְׁעַת הַשְּׁמָד סְקָלוּהוּ לְמִי שֶׁרָכַב וּמוּכָח שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה זִילוּתָא וְחֻצְפָּא טוּבָא: (נא) מִדִּמְסַיֵּם אֲבָל הַקּוֹבְרִים אִם אִי אֶפְשָׁר, וּמַשְׁמַע דְּבַמְלַוִּים אֲפִלּוּ אִי אֶפְשָׁר, וְהוּא שֶׁלֹּא כְּבֵית מֵאִיר שֶׁרָצָה לוֹמַר שֶׁלִּמְלַוִּים אֵלּוּ אִי אֶפְשָׁר, אָכֵן יֵשׁ עוֹד מְלַוִּים שֶׁהוֹלְכִים בָּרֶגֶל, וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר כֵּן וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ:

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

אֲבָל הַקּוֹבְרִים שֶׁצְּרִיכִים לְקָבְרוֹ, * אִם אִי אֶפְשָׁר (יד) (לט) מַתִּירִים לָהֶם בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי (מ) לִרְכֹּב עַל גַּבֵּי בְּהֵמָה: ח [פ]אִם נוֹדַע לִבְנֵי עִיר אַחַת שֶׁיִּשְׂרָאֵל מֵת רָחוֹק מִשָּׁם אַרְבָּעָה אוֹ חֲמִשָּׁה יָמִים (מא) וְלֹא נִתַּן לִקְבוּרָה, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהַגִּיעַ לוֹ עַד לְאַחַר הַמּוֹעֵד * מֻתָּר (טו) לָצֵאת לַדֶּרֶךְ בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי כְּדֵי (מב) לְמַהֵר קְבוּרָתוֹ. הַגָּהּ: (מג) וּמֻתָּר לְהָבִיא מֵת בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי מִחוּץ לְתְחוּם הָעִיר לִקְבוֹרוֹ בְּקִבּוּרַת יִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה אָפְשָׁר לִקְבְרוֹ (טז) בְּמְקוֹמוֹ (בית יוסף (ד״ס כמנ הרשב״ם)

בשם תשובת רשב״א (מ״ע סי׳ רעד): [צ]תִּינוֹק שֶׁמֵּת בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים, (מה) אִם גָּמְרוּ שְׁעָרוֹ וְצִפָּרְנָיו הוּא בְּחִזְקַת בֶּן קַיָּמָא (מו) וְדִינוֹ כְּמֵת (יז) [יז] גָּדוֹל אַף עַל פִּי שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם כָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו, (מז) דְּרֵב נָשִׁים יוֹלְדוֹת וְלֵד קַיָּמָא: י [*] (מח) [ק]נְפָלִים שֶׁנִּהֲגוּ לְהַסִּיר עָרְלָתָן בְּצְרוֹר אֶבֶן אוֹ

פ (הַרְשָׁבָּ״א) [הַרְשָׁבָּ״ץ] בְּתְשׁוּבָה (ח״א סי׳ כב).
צ טוּר בְּשֵׁם הָרַב ר׳ יַעֲקֹב בֶּן הָרַב ר׳ יִצְחָק הַלֵּבְן וּכְמוֹ שֶׁפֵּרֵשׁ הַבַּיִת יוֹסֵף (ד״ה מעשה שפחה).
ק הַגָּהוֹת מֵיְמוֹנִי בְּפֶרֶק א׳ מֵהִלְכוֹת מְילָה (אות י).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

שְׁנִקַּב בְּיוֹם שֵׁנִי שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְכִפַּיתִי עָלָיו עֲפַר הַקְּבוּרָה עִם כִּי לֹא הָיִיתִי מְחֻבֶּרֶת הַקְּבָרִנִים, דְּלֹא גָּרַע מִלְמֵינוּ לֵיהּ אַפֹּא. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: ט [יז] גָּדוֹל. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב, וְכֵן כְּתַב בְּבֵ״ח הַחֲדָשׁוֹת סִימָן ח׳ שָׁאֵין קוֹבְרִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב רִאשׁוֹן וְיֵשׁ לְשָׁהוֹתוֹ עַד לְמָחָר. וּבְתְשׁוּבָת צְבִי (סי׳ כז) כָּתַב בְּדִין קְבוּרַת נְפָלִים בְּיוֹם טוֹב שֵׁנִי עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל אִם לֹא גָּמְרוּ סִימָנִים יֵשׁ לְהַחְמִיר, וּבְגָמְרוּ סִימָנִים אֵין לְהַחְמִיר בְּקִבּוּרָה לְדִידָן שֶׁכָּל מְלָאכָה דְּאוֹרַיְיתָא עוֹשִׂין עַל יְדֵי אֵינוּ יְהוּדִי, וְיֵשׁ לוֹמַר לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם סִימָן שי״א (ס״ק יג) מְשׁוּם כְּבוֹד הַמֵּת אֵין לַעֲשׂוֹת עַל יְדֵי אֵינוּ יְהוּדִי וּבִנְפָלִים לֵיכָא כְּבוֹד הַמֵּת, וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ שֶׁאִם רוֹצֶה לִקְבֹּר עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁפִּיר דָּמֵי לִדִידָן, עַיֵּן שָׁם: י [בשו״ע] נְפָלִים כו׳. עַיֵּן בְּמַגֵּן אַבְרָהָם (סק״כ) שֶׁהוֹכִיחַ [שֶׁחִיפּוּשׁ] לִקְבֹּר נְפָלִים וְעוֹבֵר עַל לֹא תַלִּין. וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת אַרְבָּעָה טוּרֵי אֶבֶן סִימָן כ״ג דְּיֵשׁ לְהָבִיא רְאָיָה מֵהַתּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב

בַּאֵר הַיטֵב

לַיְלָךְ בִּסְפִינָה. כְּגוֹן הַגְּדוֹלָה (הגב״י), מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טז): (יד) מַתִּירִים. וּמִיהוּ לֹא יִרְכְּבוּ בְּעִיר מִפְּנֵי הָאֱמֶת (שְׁיָרִי) כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (שם), מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טז), וְעַיֵּן ט״ז (סק״ד): ח (טו) לָצֵאת. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יז) שֶׁהָעֲלָה דְּאִם אֵינוֹ מוּטָל בְּשָׁדֶה שֶׁאֵין לְחֹשׁ שֶׁיֹּאכְלוּהוּ הַכֶּלְבִים, אָסוּר, עַיֵּן שָׁם: (טז) בִּמְקוֹמוֹ. (יט של שלמה פ״א סי׳ יג) כָּתַב דַּוְקָא הֵיכָא דְּלֹא כָּבַר בַּמָּקוֹם שֶׁנִּטְּמְרוּ אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם קֶבֶר אֶלָּא שֶׁעֲשָׂה צוָּאָה שֶׁיּוֹלִיכוּהוּ לִקְבְרֵי אֲבוֹתָיו אֵין זֶה כְּבוֹדוֹ לְחַלֵּל יוֹם טוֹב, וְאִם יֵשׁ חֵשֶׁשׁ שֶׁיִּסְרִיחַ קוֹבְרִין אוֹתוֹ בְּמְקוֹמוֹ וְלֹא שְׁמָעִינַן לְצַוָּאָתוֹ, וְאִי לֵיכָא חֵשֶׁשׁ זֶה מוֹלִיכִין אוֹתוֹ וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ אֶחָד יוֹם טוֹב בְּמָקוֹם צַוָּאָתוֹ, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן סְעִיף קָטָן ו׳: ט (יז) גָּדוֹל. וּבְיָם שֶׁל שְׁלֹמֹה (שם סי׳ י) פָּסַק דְּאֵין קוֹבְרִין אוֹתוֹ תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים, וְעַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יט):

בְּאוּר הֲלָכָה

ז * אִם אִי אֶפְשָׁר וְכוּ׳. עַיֵּן בְּטַ״ז (סק״ד) דְּרְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ לָהֶם טִרְחָה קְצָת לַיְלָךְ בָּרֶגֶל וְשָׁרִי, וְאָזַל לְשִׁיטָתֵיהּ שֶׁכָּתַב בִּתְחִלָּה שֶׁעִקַּר דִּין הַמְחַבֵּר מְגֻמְגָּם אָצְלוֹ עַיֵּן שָׁם. אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁפֵּרֵשׁ הַמָּגֵן אַבְרָהָם (ס״ק טו) וְאַלְיָה רַבָּה (ס״ק יח) דְּמְשׁוּם זִילּוּתָא דְּיוֹם טוֹב הוּא **אֵין לְהַתִּיר בְּרֵכִיבָה אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ טִרְחָ גָּדוֹל לַיְלָךְ בָּרֶגֶל**, וְכֵן כָּתַב בְּסֵפֶר נַהַר שָׁלוֹם (סק״ה) וְהַגְּרַ״ז (סט״ו):

ח * מֻתָּר לָצֵאת לַדֶּרֶךְ וְכוּ׳. וּבַהַגָּ״ה וּמֻתָּר לְהָבִיא מֵת וְכוּ׳. עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם סְעִיף קָטָן ו״ז שֶׁהֲבִיא רְאָיָה מִדְּאִיתָא בְּסוֹטָה (ס״ה קטז) הַחוֹלֵק בָּזֶה וּמְשׁוּם דְּהָא אֵין עוֹשִׂין אָרוֹן אֶלָּא עִם הַמֵּת בָּתְחִלָּה וְכָל שֶׁכֵּן כָּאן שֶׁהֲרוֹאָה יֹאמַר שֶׁהוֹלֵךְ לְצָרְכּוֹ. וְהִשִּׂיג הַמָּגֵן אַבְרָהָם עַל זֶה דְּהָא מְבֹאָר שָׁם דִּבְדָבָר מְפֻרָסָם שָׁרֵי (וּפֵרֵשׁ בְּמַחֲצִית הַשֶּׁקֶל שֶׁכֵּיוָן שֶׁהַגַּד לָהֶם מִפִּי מַגִּידִים אֲחֵרִים אִם כֵּן הֲרֵי הַדָּבָר מְפֻרְסָם) וְגַם אֵין לְחֹשׁ שֶׁיִּתְפַּזְעוּ בָּהֶן יְהוּדִים בַּדֶּרֶךְ דְּבְיוֹם טוֹב אֵין מְצוּיִין עוֹבְרֵי דְּרָכִים יְהוּדִים, מִיהוּ אִם אֵין מֵשִׂיג עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה אֶלָּא בַּבַּיִת יֵשׁ לְהַחְמִיר. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהַנָּה הַמָּגֵן אַבְרָהָם קִצֵּר מְאֹד וְגַם סָתַר אֶת דִּבְרֵי עַצְמוֹ, שֶׁבְּסְעִיף קָטָן ז׳ כָּתַב דְּהֵלִיכָה חוּץ לְתְחוּם דְּמֵי לְקִצִּיצַת אֲרָזִים דְּאִסּוּר אַף בְּאָדָם מְפֻרְסָם, גַּם עָצָם הַסָּבָרָא שֶׁל מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל אֵינוֹ בְּרוּר שֶׁהֲרֵי הָרִיבַ״ש הֵבִיא בִּתְשׁוּבָה זוֹ דֵּינָא דְּאָדָם מְפֻרְסָם וְלֹא נָחַת לָזֶה לוֹמַר דְּכָאן נָמֵי הָוֵי כְּאָדָם מְפֻרְסָם, וְגַם הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּעַצְמוֹ כָּתַב בְּסְעִיף קָטָן ז׳ דְּאִם בְּמֻקָּרָה נִתְפַּרְסֵם לְאוֹ כְּלוּם הוּא. וְאַפְלוּ נֵימָא דְּכוֻנַּת הַמָּגֵן אַבְרָהָם הוּא כְּפִשׁוּטוֹ מִשּׁוּם דְּכֵיוָן דְּמוֹעֲטִים אֲנַחְנוּ בָּעוֹנוֹתֵינוּ דֵּין שָׁלְנוּ כְּאָדָם מְפֻרְסָם וּכְמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים, מִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא הָרִאשׁוֹנָה בִּמְקוֹמָהּ עוֹמֶדֶת דְּהָא בְּקִצִּיצַת אֲרָזִים לֹא מְהַנֵּי מֵת מִפְּרָסָם וְכֵן הָרִיבַ״ש גּוּפֵן לָזֶה וּכְמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם לְהַדְיָא וּכְמוֹ שֶׁהֲרוֹאֶה יֹאמַר דְּהוֹלֵךְ לְצָרְכּוֹ וְהֵיכִי טַעֲמָא דְּקִצִּיצַת אֲרָזִים גַּם כֵּן. וּמַה שֶּׁכָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם עוֹד דְּאֵין לְחֹשׁ שֶׁיִּפְגְּעוּ בָּהֶם יְהוּדִים דְּאֵין מְצוּיִין עוֹבְרֵי דְּרָכִים גַּם כֵּן קָשֶׁה מִסְּעִיף קָטָן הַנַּ״ל. וְהִנֵּה אַחַר כָּךְ מָצָאתִי שֶׁהַגָּאוֹן רַבִּי עֲקִיבָא אִיגֶר בְּחִדּוּשָׁיו (סי״ד) הִקְשָׁה גַּם כֵּן מִסְּעִיף זֶה עַל דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם שֶׁכְּסְעִיף קָטָן ז׳, וְתֵרַץ כֵּיוָן דְּהַמֵּת מֻטָּל בְּבִזָּיוֹן בַּשָּׂדֶה הַקְלוּ טְפֵי. וּלְפָלָא שֶׁהֲרֵי סְעִיף זֶה הַמְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה נשאל הריב״ש) יִרְאֶה שֶׁהוּא נוֹטֵעַ מִדִּבְרֵי הַמַּשְׂגִּ״ש שֶׁהִשִּׂיג עַל מַה שֶּׁנִּפְסַק בִּתְשׁוּבַת הָרִיבַ״ש לְהַחְמִיר בָּזֶה (עַיֵּן שָׁם בְּחֶלֶק א׳ סִימָן כ״ב) וּבִתְשׁוּבַת הָרִיבַ״ש הָיָה הַמַּעֲשֶׂה שֶׁהַמֵּת סְרוּחַ הַצְּפוֹן בְּמְעָרָה עִם מַלְבּוּשָׁיו וּכְמוֹ שֶׁהַצְּפִיקוּ בְּבֵית יוֹסֵף וְאַפְלוּ הָכִי פָּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לְהָקֵל. אֲכָל כַּאֲשֶׁר עִיַּנְתִּי בִּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט) בְּכָל הַמְקוֹמוֹת וּבְרִיבַ״ש וּבְמַשְׂגִּ״ש (שֶׁגַּם בִּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה לֹא הֶעְתִּיק תֹּכֶן תְּשׁוּבָתוֹ) רְאִיתִי כִּי דִּינָא דְּסְעִיף קָטָן ז׳ דְּהֵלִיכָה חוּץ לַתְּחוּם דְּמֵי לְקִצִּיצַת אֲרָזִים הוּא נוֹבֵעַ מִתְּשׁוּבַת רִיבַ״ש סִימָן קט״ז עַיֵּן שָׁם, וּדְבָרָיו בְּסְעִיף קָטָן י״ז הוּא כִּסְבָרַת הַמַּשְׂגִּ״ש הַחוֹלֵק בְּעֻבְדָּא דְּרִיבַ״ש, וְאַף שֶׁהַמַּגֵּן אַבְרָהָם (ס״ק יז) לֹא רָאָה הַתְּשׁוּבָה כֵּוָן לָהּ בְּמִקְצָת וְנִתְּתִיק מִשָּׁם תֹּכֶן הַדְּבָרִים: א) שֶׁאָנוּ מוֹעֲטִים בְּמְקוֹמוֹתֵינוּ וְדִינֵנוּ כְּמַת מְפֻרְסָם כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַתּוֹסָפוֹת (מו״ק ח: ד״ה וארון). ב) דְּלֹא אִסְרוּ בְּפֻרְהֶסְיָא אֶלָּא הֵיכִי דְּהוֹלֵךְ לְצָרְכּוֹ וְהֵיכִי דְּלֹא כֵּן אָסוּר:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(נט) אֲחֵרוֹנִים: ח (נג) אֲחֵרוֹנִים: (נד) לְשׁוֹן הַתַּשְׁבֵּ״ץ (ח״א סי׳ כב): (נה) **בְּבֵאוּר הֲלָכָה** (ד״ה מותר) **בְּאֹרֶנּוּ דְּאִפְלוּ מָנָּח בְּבַיִת אִם הוּא תַּחַת יַד עַכּוּ״ם הוּא כְּמֻטָּל בְּשָׂדֶה, וְאַף עַל פִּי כֵן אֵין לְהָקֵל בָּזֶה רַק לֵילֵךְ בְּרַגְלָיו וְלֹא לִרְכֹּב:** (נו) **וְאַף שֶׁבְּשָׂעָה שֶׁהוֹלְכִים לְשָׁם לֹא מְנָבֵר שֶׁהוֹלְכִים לְדָבָר מִצְוָה לִית לַן בָּהּ,** וְכֵן הוּא בְּמִקּוֹר הַדְּבָרִים בְּתְשׁוּבַת הַרְשָׁבָּ״א, וְכֵן מְרֻקָּדָק הַלָּשׁוֹן בְּרַמַ״א שֶׁכָּתַב לְהָבִיא וְלֹא כָּתַב לְהוֹלִיךְ דְּמִשְׁמַע שֶׁהוֹלְכִים לַהֲבִיאוֹ מִשָּׁם לְכָאן, וְכֵן פֵּרֵשׁ בִּכְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגה״ט) דִּבְרֵי הַהַגָּ״ה עַיֵּן שָׁם. וּבְעוֹלַת שַׁבָּת (סק״י) תָּרַץ דְּהַרְבּוֹתָא הוּא שֶׁאֲפִלּוּ יֵשׁ מָקוֹם

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א) וּבְשׁוּ״ע הָרַב (סי״ז) לְשׁוֹנוֹ הוּא: אֲבָל אִם הַמֵּת הוּא מוּטָל בְּבֵית הַמִּשְׁתַּמֵּר וכו׳. **ב)** וּבְשׁוּ״ע הָרַב (סי״ט) כָּתַב שֶׁבִּיוָ״ט שֵׁנִי מְקַבְּרוּ ע״י יִשְׂרָאֵל.

ג) וּבְשׁוּ״ע הָרַב (ס״כ) כָּתַב: וְאִם לֹא גָּמְרוּ שַׂעֲרוֹ וְצִפָּרְנָיו אוֹ שֶׁיִּדּוּעַ שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו אֵין מְקַבְּרִין אוֹתוֹ אֲפִלּוּ הוּא יוֹ״ט שֵׁנִי שֶׁל גְּלִיוֹת.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah